

Nhà thơ Hà Huyền Chi có tên thật là Nguyễn Trí Hoàn, sinh ngày 21/12/1935 tại Hà Đông, Hà Nội.

Năm 1954 mới đi vào Nam. Năm 1957 nhập ngũ theo đường binh nghiệp (Võ bộ QG Đà Lạt), năm 1975 qua Mỹ và hiện cư ngụ tại Washington State, vùng Tây Bắc Hoa Kỳ.

HÀ HUYỀN CHI

Hà Huyền Chi tiếp làm thơ khi còn rất trẻ, tác phẩm đầu tay của ông là "Saut" Đêm xuất hiện vào năm 1963. Đến nay ông đã in 22 tập thơ, 8 truyện dài. (Giải thưởng Văn Học Nghệ Thuật bộ môn Thơ, 1971). Đón 8 phim và đạo diễn 2 phim (Giải thưởng vàng 1972, Đạo diễn xuất sắc nhất cho bộ môn phim tài liệu). Ông còn dùng nhiều bút hiệu khác như : Mưu Binh, Hồn An, Mã Tỵ, Hồn Bút Ông...

Cũng tính đến nay, ông đã có 409 bản nhạc phổ thơ và 48 nhạc sĩ. Nhạc phổ nhạc phẩm đầu tiên của ông là bài "Lò Đá" do Trần Trọng Sơn soạn nhạc và ông hát lời, và bài "Goá Phận Ngày Thơ" do Trần Thị Thanh phổ nhạc sau này.

Tác phẩm Hà Huyền Chi đã xuất bản gồm Saut Đêm (1963), Còn Gì Cho Anh, Khu Vực Chim Sẻ, Nhịp Ngủ Gai Mòn, Riêng Ái Ân, Vững Tươi Đời (1970), Bức Đam Mê, Mùa Đêm Trong Chiên Hào (1971), Trên Cánh Đời Mây, Cho Mùa Trôi (1975), Tên Nô Lữ Mùa (1979), Nhớ Đá Ngàn Năm (1981), Cối Buồn Trên Ta (1984), Đời Bên Đời Thưa (1987), Không Gian Vội Vội Giày (1988), Hành Trình 30 Năm Thơ Hà Huyền Chi, Thơ Đen (1991), Thơ Kêu Gai, Tháng Mất Buồn (1994), Thơ Trong Da Ngựa (1995), Mùa Túi Bình Sinh Mùa Túi Thơ, Đời Thiếp (1996), Bão Đời (1998), Bên Trôi Mãi Kiêu (thơ song ngữ -Anh, Việt 1999)

Theo nhà thơ Hà Huyền Chi cho biết, do tình cảm khi ông còn là binh chủng Nhảy Dù ông đã viết nhiều truyện ngắn và thơ. Có bài thơ ông xuyên đăng trên báo quân đội, nên nhẩy vào nghề báo chí rồi nhẩy vào điện ảnh như một thử thách, vì có lúc ông làm phóng tá trưởng phòng Điện ảnh của cục Tâm Lý Chiên. Làm Đạo diễn trong Đạo diễn đoàn thu của Nhà Điện ảnh của Bộ Thông Tin.

Nhà thơ Hà Huyền Chi vốn mê thơ, nên từ lúc ông còn đi học đã tập làm thơ, do nghĩ rằng làm thơ là đi đến một thế giới văn chương. Tuy nhiên theo ông tâm sự, đi vào đời văn chương, bước đầu ông nghĩ ta nên tập viết truyện dài, sau đó tập viết truyện ngắn. Cuối cùng mới nên tập làm thơ, bởi thơ vốn là đỉnh cao nhất của văn chương. Còn ông đã đi ra khỏi cái quy luật thơ thế đó.

Có người thơ ngê, nhà thơ Hà Huyền Chi là thi sĩ có thơ đẹp có phong cách riêng biệt và người phê thơ ông nhận xét là nhà văn sĩ Mai Anh Việt, với 65 bài. Vì thế có người nhận xét “thơ Hà Huyền Chi mang nhiều chất nhà văn”. Có lẽ khi ông làm thơ đã có ý niệm đem phong cách, ý niệm này xuất phát từ khi nhà văn phong “Lời Đá” đẹp ông đặt nó sau bước nhà văn của hai cái Trôi Trôi.

Luận về người làm văn chương – nghề thu

Khi nói về nghề nghiệp đang làm văn chương nghề thu hôm nay, theo nhà thơ Hà Huyền Chi cho biết: - “Trước hết, chúng ta đang có tình trạng lạm phát số người muốn khoác cho mình chiếc áo thi sĩ, nhà văn. Nhiều người đã tập viết ra in thơ hay nhà văn, mà trong lúc chưa nắm vững được kỹ thuật căn bản, nghiệp môn. Cái niềm vui, vốn dĩ, thanh điệu, nhịp âm và phách âm.

“Tình trạng trăm hoa đua nở này không có lợi cho sự tiến hóa chung của hai bộ môn nghề thu này. Nếu không muốn nói là có hại.

“Chúng ta hãy thử nghĩ rằng, trên bất kỳ một sân khấu nào, ai cũng có quyền nhẩy lên ca, ngâm bất kỳ một bài, thì sớm muộn gì cũng giết chết các sinh hoạt này.”

Rõ ràng nhà thơ tâm sự tiếp : là một người thích sưu tập và thâu (collection, chứ a là selection) mà ông không có cách gì mua được cho đầy đủ những thi tập được nên hành trình ngoài. Có thể nói, mỗi tuấn đồ có “thi tập” mới ra lò. Về âm nhạc cũng vậy, các CD nhạc đang được mua để làm phát, tràn ngập trên thị trường VN đem sang ngoài nước nên hành. Nếu không nói các CD “thanh vàng ngọc” được xuất hiện hàng ngày. Chưa kể “trên giá” của các CD sản xuất tại VN giờ sang, đã tàn phá thị trường nhạc, ngâm.

Có lẽ vẫn còn tình trạng làm phát này dài dài.

CD ngoài nước bây giờ khó tiêu thụ, vì bây giờ gặp nên các ca nhạc sĩ thường làm giá quá đáng, đòi “cát-sê” cao ngất trời 3 tới 5 ngàn đô cho một bài hát thu âm, đang giá trị chỉ vài triệu nên xuất. Giờ nhạc giới tài tử đến như M. đòi thù lao vài chục triệu đô cho một phim, khiến hàng loạt các rạp chiếu phim phá sản vì giá vé cao. Cũng thế, ca sĩ ngoài nước đòi thù lao tới 3 tới 5 ngàn đô cho một bài hát thu âm. Khiến giá bán một CD quá cao so với giá CD sản xuất tại VN, cho nên vẫn còn bế tắc, nan giải cho thấy “ánh sáng cuối đường hầm”.

Nói về nhạc phẩm Lạc Đám. Nhà thơ Hà Huyền Chi cho biết :

Ngó lui mấy chục năm về Lạc Đám

- Nhạc phẩm “Lạc Đám” trước hết không phải là một bài thơ phổ nhạc. Phải nói là tôi đã đặt lời cho bên nhạc (vẫn không tên) của nhạc sĩ Trần Trọng. Do một cố duyên đặc biệt, do người bạn tên Đông chơi Clarinet, giới thiệu Trần Trọng đến với tôi, khi đó Trần Trọng (giữa thập niên 1960) chưa có nhu cầu tìm kiếm trong làng tân nhạc thời bấy giờ :

- Nhạc Trần Trọng khá lạ, nhưng rất ít người biết đến. Xin anh giúp thông bạn em một lần, để tôi ca giùm cho nó.

Nhạc sĩ TRẦN TRUNG

Tôi liền lên tiếng: “Em biết là anh vẫn nhớ nhạc mà!”

- Em biết chứ, nhưng em thành thục nghĩ rằng anh chỉ có anh mới giúp được nó.

Còn Trần Trần nhớ cái hiên lạnh nói thêm:

- Xin anh giúp cho. Tôi nghĩ là sẽ có cách...

Bây giờ tôi thong thả đi tìm hiểu:

- Nhớ nhạc em, coi như tôi chấp thuận trên nguyên tắc. Tuy nhiên, tôi cần nghe anh đàn bản nhạc này vài lần để có khái niệm về nhạc tính. Và tôi cũng cần ý kiến tham vấn về nhạc thuật của bài này với nhạc Pianist như Dzũng Nguyễn Hoán (Pianist, nhạc sĩ Quê Nhà Giao).

Chúng tôi kéo nhau lên đài phát thanh Quân Đội, Trần Trần ngồi vào piano. Và đi tìm hiểu ngay cái âm hưởng buồn ngọt ngào như đó, rồi Pianissimo y. Melody thật tha thiết, ngọt ngào, biết nữa.

Khi y Đông đã kéo Dzũng Nguyễn Hoán qua và Hoán khen bản nhạc này không tồi, khi tôi có ngay quyết định giúp Trần Trần. Tôi nghe Trần Trần đàn thêm vài lần nữa và càng ngạc nhiên trước cái âm hưởng của bản nhạc.

Hôm sau, tôi đem đến Trần Trần bài ca thục như của Lời Đá. Kết quả ngoài sự ngạc nhiên, là không biết bản nhạc mới nào đó, tôi đã hòa được cái rung cảm đích thực của tôi vào nhạc Trần Trần. Trần Trần mừng rỡ tôi sống hơn. Anh và Hoán cùng hân hoan hát Lời Đá khi tôi cũng choáng ngợp trong niềm vui. Lập tức tôi viết lại 2.

Buổi trưa nắng gắt, dưới mái tôn thép lạnh lẽo của quán cơm lính trong trại. Trên chiếc bàn bằng nhôm nóng bỏng, câu chuyện bay về Lời Đá. Tôi viết thật dễ dàng, và khóc cũng dễ dàng với lại 2 này. Tôi càng viết càng khóc thật đó, như khi người chép lại những dòng này

Tôi bắt đầu bữa ăn, đem lên 2 lên đài Quân Đoàn gặp Nhạc Trưởng đang trực phòng vi âm. Tôi đưa Lạc Đám ra khoe, Nhạc Trưởng hát ngay với tôi hân hoan bất cứ lúc nào. Hôm đó ngay lấy Trưởng Trưởng đòi soạn nhạc hoà âm cho ban nhạc và 2 bè khác cho Mai Hoàng, Nhạc Trưởng y ca. Khoảng nửa giờ sau Lạc Đám được thâu nhạc. Nhạc Trưởng, Mai Hoàng, Nhạc Trưởng, mọi người trên tay mặt bên Lạc Đám "mì ăn liền" say mê hoà ca với tôi xúc động đến nỗi thiếp. "Take one Good take !" Hát và thâu hoàn thành ngay lần thứ nhất.

Nhạc Trưởng nhạc bay ra khỏi phòng vi âm ôm lấy tôi và Trưởng Trưởng:

- Ông đẹp trai hơn xưa. Bữa này sẽ là Top Hit.

Tôi nhún nhún ng:

- Top Hit được là nhạc nhạc Trưởng Trưởng bay bằng nhạc điệu đẹp ch.

Nhạc Trưởng cảm ơn:

- Nhạc ông là gió lùa. Đẹp phong mà...

Lời bài hát Lạc Đám (1) sáng tác cuối thập niên 60

Hội đá xanh rêu...bao nhiêu tuổi đời / Hội gió phiêu du...qua bao nhiêu trời / Hội nhàn nhàn đêm sâu... đèn vàng héo hắt Ái ân... bây giờ là nỗi niềm / Cuộc đời mong manh... thoáng nhàn mong manh. Thuở này tôi nhớ... con chim lồng caged / Xòe cánh cô đơn...bay trong chiều vàng / Và nỗi niềm sao...trời đất bao giờ / Đời yêu thương... càng nhiều gian khổ / Tháng ngày là... men say ngu mê.

Điệp khúc

Tình yêu... đã vỡ... cánh rời / Là hoa... rớt xuống... cho đời / Chết chiu... kẻ niềm... dĩ vãng / Em nhớ gì... không em ơi Mưa áo thiên thanh... thời ngày ngày nào / Chìm khuất trong mưa... mưa bay rớt rào / Đời lá thối xa...mặt trời lặn tịch / Nhớ môi em...và mưa mặt biển / Suối đời hồ... trắng xanh dưới non.

Lời bài hát Lạc Đám (2) sáng tác cuối thập niên 60

Tôi đang đá kiên trì... ru con đời đời / Là nét đan thanh... nêu cao tình người / Là ánh chiều đỏ ngời... đầy lùi bóng tối / Tháng năm xa... trùng trùng sóng gợn / Ngóng nhìn tôi... bắt ngát chân mây.

Bài hát ca dao... theo tôi vào đời / Và giờ cho tim... tôi xanh nõn cỏ / Nào biết trong em... còn nhiều trẻ con / Trái yêu đời... chỉ là trái đời / Gã tốt người... buông trôi niềm tin.

Điệp khúc

Tình yêu... đã vỡ... cánh rời / Là hoa... rớt xuống... cho đời / Chết chiu... kẻ niềm... dĩ vãng / Em nhớ gì... không em ơi

Tôi đang đá kiên trì... ôm con đời chết / Nhạc lá thu mưa... hay chân ngựa hoang / Lạc đá tuôn rơi... dòng dòng nỗi niềm / Ngóng chinh phu... đời đời kiếp kiếp / Suối đời tìm... trắng xanh dưới non.

Ma kiếp này có một bài ca được yêu chuộng thanh nhạc yêu tuổi trẻ, và xu hướng nhạc. Nhạc Lạc Đám thì không. Nó may mắn thoát khỏi định mệnh số phận bất hạnh. Vào nhạc năm 67, 68 nhạc phẩm “Lạc Đám” được cất

tiếng thơ xuyên hũu như không phải sinh hoạt văn nghệ mà thi khí này như c Trữnh Công Sơn đang đở c mĩng i hãm mĩ.

Là Đá góp mặt hàng đêm ở các phòng trà, tiểm nhĩy. Là Đá vào khuê phòng, ra máy nhĩc. Rồi quán cà phê cũng Là Đá, phim nhĩc cũng Là Đá với tiếng hát Khánh Ly, phim do Thanh Nga, Đoàn Châu Mĩu diễn xuĩt, và Bùi Sĩ n Duĩn đĩ o diễn. May sao, Là Đá với n chĩ a trĩ thành nhĩc sĩ n, nhĩc đĩng đĩng. May sao, tôi với n đĩ c yên thân, bĩ với n giĩ kín cĩ duyên “nhĩy dù” vào nghĩ viĩt lĩ nhĩc. Đĩ mĩng i đĩ u hiĩ u lĩ m rĩng Trĩn Trĩnh phĩ thĩ tôi.

Khi ỹy tôi viĩt thêm lĩ 3 cho Là Đá khi đi công tác ở Sóc Trăng, Cà Mau. Nĩ Rĩng Mĩm cĩ a Bình Nguyên Lĩc với muĩi mĩng đĩ nĩ. Nhà văn Bình Nguyên Lĩc đĩ a, chĩ cĩ n quĩ tay mĩt cái là đã túm đĩ c cĩ chĩ c con muĩi. Bĩn bè hĩm, trâu bò còn phĩi ngĩ trong mĩng. Khách sĩ n tĩnh lĩ không khá gĩ hĩn mĩy quán trĩ trong phim Anh Hùng Xĩ Đĩu, Cô Gĩi Đĩ Long. Thĩc khách với a nhĩm nhĩ, với a quĩ chĩng, đĩi muĩi. Mĩi chĩp tĩi, tôi đã chui vô chĩ c mĩng thĩ. Và buĩn tĩnh tôi viĩt lĩ 3:

Là Đá lĩ 3 (Tháng 9, 1968)

Tĩnh nhĩng đĩm mĩ... xa trong cuĩ c đĩi / Tĩnh nhĩng cĩ n vui... tan theo nĩ cĩi / Tĩ phút trao đĩ...
cuĩ c tĩnh thĩ nhĩt / Giĩ bĩng khi... tuĩi hĩng đã mĩt / Đĩ u bĩ chĩm... khuĩt sĩng xa khĩi.
Đĩng tóc mĩy thĩ... trĩn vai rĩ mĩm / Mĩi ngĩn tay em... đĩn trong tĩ phiĩn / Lĩi hĩ a cao
bay... cuĩ c tĩnh cĩt bĩt / Giĩ c mĩ hoa... đĩ u đĩi đã tĩt / Có gĩ với a... trĩ qua tĩ m tay.

Đĩ p khĩc

Ngĩĩi đĩ... đĩ mĩi... không với / Thĩi gian... xoĩ với... câu thĩ / Bĩng anh... nhĩt nhĩ... bĩng nĩi /
Em với i tĩnh... ỹu trĩng soi lĩ y chĩa ngĩi... ba nghe con nguyĩ n cĩ u / Và giĩp cho con... quĩn
đĩ tĩnh sĩ u / Lĩi thĩnh ru ỹm... giĩt đĩn thĩng hĩi / Chĩa trĩn cao... mĩm cĩi thĩ lĩi / Nhĩng
giĩt đĩn... vang trong trĩi tĩn.

Sĩng hĩm sau, chĩ có Chĩa ngĩi ba mĩi biĩt đĩ c cĩ n sĩ hĩi cĩ a tôi đĩ n cĩ nĩo khi thĩ c giĩ c.
Trong mĩng tôi, cĩ trĩm con muĩi đĩn đĩi nĩ cĩng đĩ mĩnh say ngĩ an bĩnh !!!

Là Đá lĩ 4 (Rĩeng cho Khánh Liĩn, thĩng 4, 1975)

Chĩ u 27/4/1975 tôi còn cái hĩn với ngĩĩi tĩnh Khánh Liĩn ở Thĩ Nghĩ. Tĩnh hĩnh thĩi cuĩ c lĩc
đĩ biĩn chuyĩn cĩ c nhĩn, nĩn tôi không đĩn đĩ c với Khánh Liĩn, tôi đã không thĩ thu xĩp đĩ
tĩi chĩ hĩn, nĩi lĩi tĩ giĩ cuĩi cĩng với nĩng. Nĩi buĩn đĩo cĩng lĩy tôi. Khi ngĩĩi nĩn thĩ đĩi
hĩm, khi rĩng ngĩi nhĩn mĩt sĩng Lĩng Tĩ o lĩn cuĩi. Nhĩn mĩt sĩng cuĩn cuĩn đĩu, khi thĩp
thĩng nghĩ ngĩn đĩm sĩ chĩa lĩa cĩng Sài Gĩn, quĩ hĩng và ngĩĩi tĩnh Khánh Liĩn...

Nên bài thơ 4 này khi viết từ tháng 4 và được hoàn chỉnh vào tháng 7/1975.

Tôi nhớ xa đau... nhớ đêm và ngày / Mỏi cánh tay bay... bay trong mùa đông / Hòn đá đeo trên...
cuộc đời héo hắt / Mãi mãi trong... với sự u buồn của mặt / Chút tình buồn... lãng đãng men say.
Ngồi chia xa... đôi bên đưa nhau / Tình yêu chia xa... hai bên đưa nhau / Ngồi đã xa khi...
cuộc tình tách biệt / Chút hạnh phúc xa... làm thành vụn lìa / Cũng cùn mòn... theo chân thời
gian.

Điệp khúc

Mùa xanh... đã khép... mặt đời / Hè khô... nước non... mà chiều / Gió thu... liềm vàng... nhớ nhớ /
Đông xám... màu tang... nhớ nhớ.

Mặt nét sao bay... trên khung trời buồn / Ngọn lá me khô... lặn trên mặt trăng / Tiếng tiếng
chân quen... tìm về lối ngõ / Tiếng chân xa... chỉ là tiếng gió / Gió thổi dài... lung lay hồn trắng.

Không rõ đi đâu gì đã khiến tôi không xa rời được cái giao hunk của Lời Đá 1, 2, khiến đôi khi,
khúc này hầu như là một phó bản, mô phỏng của khúc trước. Nó đến tôi quanh quẩn trong trình
thức ý không rời. Lời Đá 5 (Riêng cho Nguyễn Lãng)

Có lẽ tôi là một kẻ chung tình mang trái tim phẫn nộ. Năm 1992, tôi đắm chìm vào một tình
yêu mới. Nguyễn Tà Cúc - Nguyễn Lãng - Ác Bà Bà, là Bà chủ ác nhân và mẹ nhân, đã cho tôi
hạnh phúc và hành tôi điều đáng không cùng. Nguyễn Tà Cúc thì không thể nào không... mà cho
được. Nàng đến với tôi như một tia nắng ấm áp. Rồi tôi đã đắm chìm ra yêu tia nắng, qua
một phần thân của nàng là Nguyễn Lãng (sóng trắng).

“Tháng Mười Bốn” in năm 1993, là thi phẩm ghi dấu tình tôi với nàng. Rồi Nguyễn Lãng là phần
thân, nên nhớ. Tôi cây bút hoa bướm hiu hắt, Ác Bà Bà soi kính chiếu yêu vào đời sống, vẫn
chàng. Và chàng thì năng khiếu trong lãnh vực phê bình văn học, và đàn hồi cách biệt
chính của nhà văn. Trong và ngoài văn chương.

Tôi xa nàng từ 1993. Dù cái tình của chúng tôi vẫn là ngàn đời chàng thì chia xa. Và từ tháng
Mười 1992 đến tháng Chạp 2002, đã là hơn 10 năm vò vạc trong thân tình, chúng tôi vẫn chưa
hết gặp mặt nhau, dù chỉ một lần. Dù tôi đến Cali nhiều hơn. Rồi nhiều hơn. Không gặp, phải
chẳng là cái gì phi thường của chúng tôi. Để giữ cho tình mãi đẹp. Cho dù, những năm sau
này, tia nắng của tôi đã trong tình trạng không còn ràng buộc bởi hôn nhân.

Lời Đá 5

Tôi lúc yêu trắng... tiêu hoang cuộc đời / Tôi phút say hoa... tiếng tôi bị rơi / Muội rớt cho
huynh... ngót ngào sự bất / Đắm say trên... tiếng hàng chữ viết / Cũng muộn phiền... sự kiêu
chàng với.

Sợi tóc biên cương... xa hơn ngàn trùng / Nguyễn Lãng sông chia... tang thương chàng cùng / Là
nhánh phong lan... vì người và gió / Lúc trắng với... người còn mãi nhớ / Vẫn nhớ ngàn... thắm

hôm nay thật yên.

Đẹp khúc

Tình đau... lòng lạnh... cuộc đời / Ngàn khuya... gió thổi... vai người / Tóc đêm... mờ mắt mà... suy nghĩ / Trăng đêm... hồn si... trăng trôi.

Tình lòng đang quang... sông vui, dòng phiêu / Còn chút đời hôm nay... văng vẳng trên cành hiên / Đời mãi trôi qua nhau... đời này khác / Nghe đêm sâu... thổi lòng gió hát / Khúc tình hoài... trăm năm, ngàn năm.